

Smrt a vzkříšení

Texty na tento týden

Kaz 9,5,6; Ž 104,29,30; J 5,24–29; L 16,25–31; 1K 15,17–20

Základní text

„Ježíš jí řekl: ‚Já jsem vzkříšení a život. Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude žít.‘“ (J 11,25)

Lidé mají vrozený odpor ke smrti. Je to proto, že jsme byli stvořeni k životu. Neměli jsme umírat. Smrt je vetřelec. Smrt tu neměla být.

Ježíš během svého působení na zemi projevoval vůči těm, kteří přišli o své blízké, nejen velký soucit, ale dával jim i naději. Když viděl vdovu z městečka Naim, která se právě chystala pochovat svého jediného syna, „bylo mu jí líto a řekl jí: ‚Neplač!‘“ (L 7,13). Zdrčeného otce dvanáctiletého děvčátka, které právě zemřelo, Kristus utěšoval těmito slovy: „Neboj se, jen věř!“ (Mk 5,36). Vždy, když zemře někdo z našich blízkých, Ježíše se hluboce dotýká náš žal. Jeho soucitné srdce pláče s námi.

Kristus však činí víc. Protože svou vlastní smrtí a vzkříšením porazil smrt, má od ní klíče. Slíbil, že každý, kdo v něho věří, vstane k věčnému životu. To je největší zaslíbení, jaké jsme v Božím slově dostali. Kdyby smrt měla poslední slovo, celý náš život by byl marný.

Stav člověka po smrti

⁵Živí totiž vědí, že zemřou, mrtví nevědí zhola nic a nečeká je žádná odměna, jejich památka je zapomenuta. ⁶Jak jejich láska, tak jejich nenávisť i jejich horlení dávno zanikly a nikdy se již nebudou podílet na ničem, co se pod sluncem děje. (Kaz 9,5.6)

Osobní studium

Autoři Starého zákona vnímají člověka jako nedělitelnou živou bytost. Různé hebrejské výrazy, které se obvykle překládají jako tělo, duše a duch, popisují lidskou bytost jako celek z různých úhlů pohledu. V souladu s tímto chápáním Písmo používá pro smrt různé metafory. Nejvhodnějším symbolem je spánek, protože nejlépe vystihuje biblické chápání stavu mrtvých (Jb 3,11–13; 14,12; Ž 13,4; Jr 51,39; Da 12,2). Smrt je konec člověka. Smrt je stav bez vědomí. Mrtvý člověk je bez jakýchkoliv myšlenek, emocí, aktivit a vztahů (Kaz 9,5.6.10; Ž 115,17; 146,4).

V čase Ježíšova působení zde na zemi byl názor na lidskou přirozenost – a zejména na smrt – ovlivněn pohanským dualistickým konceptem o nesmrtnosti duše, který se velmi rychle šířil po tehdy známém světě.

Co Ježíš v J 11,11 řekl o svém příteli Lazarovi, který zemřel?

Navzdory tomuto a dalším biblickým textům jsou mnozí křesťané přesvědčeni, že Ježíš věřil v nesmrtnost duše. Vycházejí z výroku, který řekl zločinci na kříži: „Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji“ (L 23,43). Význam tohoto textu se úplně změní podle toho, kam umístíme čárku nebo dvojtečku. (V této souvislosti je třeba zmínit, že nejstarší řecké rukopisy Nového zákona nemají žádná interpunkční znaménka.) Pokud dáme čárku za slovo „ti“, jako tomu je ve většině biblických překladů, pak je možné vyvodit, že Ježíš i zločinec šli ještě toho dne do ráje. Pokud však dáme čárku za slovo „dnes“, znamená to, že Ježíš zločince ujistil, že jednoho dne bude patřit mezi vykoupené. Ježíšova slova zdůrazňují jistotu spasení, ne čas, kdy zločinec bude v nebi. Kontext potvrzuje tuto druhou variantu výkladu. Zločinec nežádal Krista, aby byl hned v hodině smrti vzat do nebe, ale aby si na něj Pán vzpomenu, až přijde do svého království. Navíc, Ježíš po třech dnech prohlásil, že ještě nevystoupil k Otcí (J 20,17). Je možné tedy shrnout, že tento text neříká, že duše mrtvých jdou hned po smrti do nebe.

Aplikace

Smrt je spánek. Proč je pro nás tak důležité učení o vzkříšení?

Naděje na vzkříšení

Skryješ-li tvář, propadají děsu, odejmeš-li jejich ducha, hynou, v prach se navracejí. Sesíláš-li svého ducha, jsou stvořeni znovu, a tak obnovuješ tvářnost země. (Ž 104,29.30)

Osobní studium

Při stvoření „Hospodin Bůh z prachu země zformoval člověka a do jeho chřípí vdechl dech života. Tak se člověk stal živou bytostí“ (Gn 2,7; B21). Dokud udržuje Bůh dech života v živých organizmech, tak žijí. Jak tento dech odejme, umírají a vracejí se do prachu (Ž 104,29; Kaz 12,7). Není to Boží svévolné rozhodnutí, ale nevyhnutelný důsledek hříchu. Dobrou zprávou však je, že díky Kristu máme naději.

Co říká text v J 1,1–4 o Ježíšově moci vstát z mrtvých?

Kristus o sobě prohlásil, že je „život“ (J 14,6). On vše stvořil a má moc dát život, komu chce (J 5,21). Proto může křisit z mrtvých.

Podle Bible je vzkříšení „zrušení“ smrti. Život je obnoven, když se od Boha vrátí „dech života“. Takto Lukáš popsal vzkříšení Jairovy dcery. Když Ježíš zjistil, že toto dvanáctileté děvče zemřelo, řekl truchlícím, že spí. Potom „ji ale vzal za ruku a zvolal: ‚Děvčátko, vstaň!‘ Tehdy se do ní vrátil duch a ihned vstala“ (L 8,54.55; B21). Na Kristův božský příkaz se princip života, který uděluje Bůh, vrátil do děvčete. Řecký výraz, který Lukáš použil – „pneuma“ – znamená vítr, vánek, dech nebo duch. Když je tento výraz v Bibli spojen s lidskými bytostmi, tak nikdy nemá význam vědomé identity, jež by byla schopna existence mimo tělo. V tomto textu je tedy jasný odkaz na dech života.

Aplikace

Smrt je tak běžný stav, že ji považujeme za samozřejmou. Jak se můžeš naučit důvěřovat v Boží zaslíbení o věčném životě už nyní, když se zdá, že smrt vítězí?

Vzkříšení a soud

²⁴Amen, amen, pravím vám, kdo slyší mé slovo a věří tomu, který mě poslal, má život věčný a nepodléhá soudu, ale přešel již ze smrti do života. ²⁵Amen, amen, pravím vám, přichází hodina, ano, už je tu, kdy mrtví uslyší hlas Božího Syna, a kteří uslyší, budou žít. ²⁶Neboť jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synovi, aby měl život sám v sobě. ²⁷A dal mu moc konat soud, poněvadž je Syn člověka. ²⁸Nedivte se tomu, neboť přichází hodina, kdy všichni v hrobech uslyší jeho hlas ²⁹a vyjdou: ti, kdo činili dobré, vstanou k životu, a ti, kdo činili zlé, vstanou k odsouzení. (J 5,24–29)

Osobní studium

Na základě toho, co dosud bylo napsáno, by se mohlo zdát, že vzkříšení budou jen někteří lidé. Ježíš však řekl, že přijde čas, kdy „všichni v hrobech uslyší jeho hlas a vyjdou: ti, kdo činili dobré, vstanou k životu, a ti, kdo činili zlé, vstanou k odsouzení“ (J 5,28.29). Věřící i nevěřící, spravedliví i hříšníci, spasení i zatracení – všichni vstanou. Apoštol Pavel prohlásil: „Mám naději v Bohu, že jednou spravedliví i nespravedliví vstanou k soudu“ (Sk 24,15).

Univerzálnost vzkříšení neznamená, že v poslední den bude každý uveden do radostného věčného života. „Mnozí z těch, kteří spí v prachu země, procitnou; jedni k životu věčnému, druzí k pohaně a věčné hrůze“ (Da 12,2).

Bible učí, že Bůh bude soudit každého člověka. On rozhodne o věčném osudu každého, kdo žil na této zemi (Kaz 12,14; Ř 2,1–11). Boží rozsudek nebude vykonán bezprostředně po smrti každého jednotlivce, ale až po jeho vzkříšení. Do té doby všichni – ať už spasení, či zatracení – spí v prachu. Vzkříšení přinese lidem buď odměnu, nebo trest. Člověk obdrží buď věčný život, anebo bude odsouzen.

O našem osudu bude rozhodnuto na základě morální kvality našich skutků (dobrých, nebo špatných). To však neznamená, že nás skutky spasí. Naopak. Ježíš jasně řekl, že naše spasení závisí výhradně na naší víře v něho jako Spasitele (J 3,16). Proč se tedy berou skutky v úvahu? Protože ukazují, zda naše víra v Krista a naše odevzdání jsou skutečné či ne (Jk 2,18). Naše skutky dokazují, zda jsme ještě „mrtví ve svých vinách a hříších“ (Ef 2,1; B21), nebo jsme „mrtví hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši“ (Ř 6,11).

Aplikace

Uvažuj o konečném údělu, který čeká na každého z nás. Pokud něco stojí mezi tebou a věčným životem, proč se to právě teď nerozhodneš opustit? Vždyť co může vyvážit ztrátu věčného života?

Co Ježíš řekl o pekle

²⁵Abraham řekl: „Synu, vzpomeň si, že se ti dostalo všeho dobrého už za tvého života, a Lazarovi naopak všeho zlého. Nyní on se tu raduje, a ty trpíš.“ ²⁶A nad to vše jest mezi námi a vámi veliká propast, takže nikdo – i kdyby chtěl – nemůže přejít odtud k vám ani překročit od vás k nám.“ ²⁷Řekl: „Prosím tě tedy, otče, pošli jej do mého rodného domu, ²⁸neboť mám pět bratrů, ať je varuje, aby také oni nepřišli do tohoto místa muk.“ ²⁹Ale Abraham mu odpověděl: „Mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají!“ ³⁰On řekl: „Ne tak, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činit pokání.“ ³¹Řekl mu: „Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.“ (L 16,25–31)

Osobní studium

V souvislosti se smrtí a trestem použil Ježíš dva řecké výrazy – „hadés“ a „gehenna“. Vzhledem k všeobecnému povědomí o „pekle“ je třeba je pozorně přezkoumat.

„Hadés“ je ekvivalent k hebrejskému „šeol“, což je nejběžnější starozákonní výraz pro říši mrtvých. Tyto výrazy označují hrob či místo, do něhož po smrti všichni sestoupí (bez ohledu na to, zda obdrží odměnu či trest). Existuje však jeden text, v němž se „hadés“ objevuje ve spojení s trestem. Jde o podobenství o boháči a Lazarovi.

Jaká je hlavní myšlenka podobenství o boháči a Lazarovi, které je zaznamenáno v L 16,19–31? Proč není správné používat toto podobenství jako důkaz, že lidé jdou hned po smrti buď do ráje, nebo do pekla?

Podobenství o boháči a Lazarovi neřeší stav člověka po smrti. Podklad pro něj vzal Ježíš z tehdy běžně rozšířeného, ale nebiblického názoru, který zastávali mnozí Ježíšovi současníci. Podobenství nás chce naučit jeden důležitý princip: Náš budoucí úděl ovlivňují rozhodnutí, která každý den děláme. Pokud odmítneme světlo, které nám dává Bůh, po smrti už nebudeme mít žádnou „další“ příležitost. Jakýkoliv pokus vysvětlit toto podobenství doslovně vede k mnoha neřešitelným problémům. Zdá se, že detaily podobenství jsou úmyslně velmi nepříjemné, což může znamenat, že Ježíš nechtěl, abychom jeho slova chápali doslovně, ale obrazně.

Jaké výstrahy Ježíš vyslovil v Mt 5,22.29.30; 23,33 v souvislosti s peklím?

V evangeliích je jedenáctkrát zmíněno slovo „peklo“, které zaznělo z Ježíšových úst. Použil však řecké slovo „gehenna“, které pochází z hebrejského názvu „Ge Hinóm“ – „Údolí Hinómovo“. Podle Starého zákona v této roklině, která se nachází na jih od Jeruzaléma, král Achaz a Manasses prováděli ohavný pohanský rituál upalování dětí jako obětí Molochovi (2Pa 28,3; 33,6). Zbožný král Jósijáš tuto praxi vymýtil (2Kr 23,10). Pro hříchy, které byly v tomto údolí spáchány, nazývá toto místo Jeremjáš ve svém proroctví jako „Údolí vraždění“ (Jr 7,32.33). Na základě Jeremjášova proroctví se stalo toto údolí pro židy symbolem posledního soudu a trestu pro ty, kteří se nebudou kát ze svých vin. Ježíš použil tento výraz obrazně, bez vysvětlování jakýchkoliv detailů, které by se týkaly času či místa trestu. O nich se dozvídáme v jiných biblických pasážích. Z toho vyplývá, že peklo není místem věčného trestu.

Aplikace

Jak ovlivňuje tvůj každodenní život myšlenka, že po smrti již nebudeš moci na svém věčném osudu nic změnit?

Ježíš porazil smrt

¹⁷Nebyl-li však Kristus vzkříšen, je vaše víra marná, ještě jste ve svých hříších, ¹⁸a jsou ztraceni i ti, kteří zesnuli v Kristu. ¹⁹Máme-li naději v Kristu jen pro tento život, jsme nejubožejší ze všech lidí! ²⁰Avšak Kristus byl vzkříšen jako první z těch, kdo zesnuli. (1K 15,17–20)

Osobní studium

Proč bylo podle J 11,38–44 vzkříšení Lazara vrcholným zázrakem v Ježíšově pozemské službě?

I když evangelia přinášejí zprávu ještě o dvou dalších vzkříšeních, ani jedno nebylo tak dramatické jako vzkříšení Lazara. Byl mrtvý už čtyři dny, jak dosvědčila Marta u hrobu. Ježíš vykonal tento zázrak ve dne, před zástupem svědků z Jeruzaléma.

Důležitější než vzkříšení Lazara však bylo Ježíšovo vlastní vzkříšení. Protože Kristus je „životem“, má moc nejen křísit mrtvé a dávat život, komu chce (J 5,21), ale má také moc dát svůj život i obdržet ho zpět (J 10,17.18). Jeho vzkříšení je toho důkazem.

Jaký je vztah mezi Kristovým a naším vzkříšením? Proč je jeho vzkříšení podle 1K 15,17–20 tak důležité pro naše spasení?

Kristova moc zlomit pouta smrti je nepopíratelná. Vstal z hrobu jako prvotina těch, kteří v něm zemřeli. Jeho vzkříšení je zárukou vzkříšení všech věřících, protože On má klíče smrti (Zj 1,17.18).

„Pro věřícího je Kristus vzkříšením i životem. Život, který byl hříchem zničen, je ve Spasiteli obnoven, neboť v něm je život a on oživuje, koho chce. Má moc udělovat nesmrtelnost. Život, který jako člověk položil, znovu přijímá a dává lidem.“ (DA 786.787; TV 502)

Aplikace

Smrt je tak mocná, že život může obnovit jen ten, který ho stvořil. Co ti tato skutečnost říká o zaslíbení, které nám Ježíš dal v souvislosti se vzkříšením?

Podněty k zamyšlení

„Za dunění hromu a chvění země, zatímco blesky budou křížovat oblohu, hlas Božího Syna zavolá mrtvé věřící. Kristus pohlédne na hroby spravedlivých, pozvedne ruce k nebi a zavolá: ‚Probudte se, probudte se, probudte se, vy kdo spíte v prachu, a vstaňte!‘ Mrtví na celé zeměkouli uslyší jeho hlas a ožijí. Celá země zaduní krokem nesmírně velkého zástupu ze všech národů a ras. Vyjdou z vězení smrti oděni nesmrtelnou slávou a zvolají: ‚Kde je, smrti, tvé vítězství? Kde je, smrti, tvá zbraň?‘ (1K 15,55) Živí a vzkříšení vykoupení spojí své hlasy v dlouhém, radostném, vítězném volání.“ (GC 644; VDV 462)

K tématu je možné přečíst si kapitoly Lazarovo vzkříšení a Zmrtvýchvstání z knihy Touha věků.

Otázky k diskuzi

- 1. Všichni zápasíme s realitou smrti. Kdyby – tak jako tomu mnozí věří – neexistoval žádný Bůh, žádná naděje na věčný život a žádné vzkříšení, jaký smysl by měl život? Když dříve či později člověk zemře a vzpomínky na něj postupem času vyblednou a ztratí se, jaký smysl pak má jeho život? Jak odpovídá na toto neřešitelné dilema naše chápání vzkříšení?*
- 2. Jaké nebezpečí se ukrývá v myšlence nesmrtelné duše? Proč satan tak silně šíří tento nebiblický názor? Jakou úlohu sehraje tento názor v náboženských událostech v době konce? Zamyslete se nad možnými svody, jichž jsou ušetřeni ti, kteří chápou smrt jako spánek, který trvá až do vzkříšení?*